

² Бурега В.В. Государство и Православная Церковь в Чехословакии (1918–1938): автореф. дис. на соискание науч. ступеня канд. ист. наук: спец. 07.00.03 «всеобщая история». / Бурега Владимир Викторович. – М., 2009. – С.17.

³ Карманов Е. Десятилетие автокефалии Православной Церкви в Чехословакии / Е. Карманов // Журнал Московской Патриархии. – 1961. – №12. – С.66–67.

⁴ Vopatrnэ G. Pravoslavnb snrkev v Ieskoslovensku v letech 1945–1951 / G. Vopatrnэ. – Brno, 1998. – 128s.; Зозуляк Я. Православная Церковь в Словакии [Электронный ресурс] // Ступени. – 2002. – №2. – [Цит. 2010, 30 листопада]. – Режим доступу: http://minds.by/stupeny/nomera/7/st7_18.html; Konecnэ S. Pravoslбvna cirkev na Slovensku po druhej svetovej vojne / S. Konecnэ // Felekezetek, egyhбzpolitika, identitбs. – Budapest, 2007.

⁵ Архієпископ Елевферий (Воронцов Вениамин Александрович), митрополит Ленинградский и Ладожский. Слевферій, у світському житті Вениамін Олександрович Воронцов (1892–1959). Родився 17 октября 1892 г. в с. Закінчив Московську Духовну Академію. Будучи студентом, он 21 ноября 1915 г. принял священный сан. У 1918–1943 pp. був парафіяльним священником, а 9 серпня 1943 р. прийняв чернецтво під іменем Слевферія. Наступного дня 18 сентября 1943 г. был участник Собора по избранию в патриархи митрополита Сергия и об отлучении от Церкви священнослужителей с лишением сана за измену и переход к фашистам. був 10 августа 1943 г. хиротонисан во епископа Ростовского и Таганрогского. хіротонізований на епископа Ростовського та Таганрозького. 18 сентября 1943 г. был участник Собора по избранию в патриархи митрополита Сергия и об отлучении от Церкви священнослужителей с лишением сана за измену и переход к фашистам. 18 липня 1948 р. отримав сан митрополита. Працював професором богословського факультету у Пряшеві. Очоловав Православну церкву в Чехословаччині до листопада 1955 р.

⁶ Окрема адміністративно-територіальна одиниця, зарубіжна по відношенню до основної церкви, чи спеціально створена для віруючих даного обряду в особливих умовах.

⁷ Vopatrnэ G. Pravoslavnb snrkev v Ieskoslovensku v letech 1945–1951. S. 51.

⁸ Православие в Словакии и Чехии: истоки, современное состояние, перспективы. Доклад архиепископа Пражского и Чешских земель Христофора [Электронный ресурс] // Europaica Bulletin. 2010. № 30, [Цит. 2010, 30 листопада]. – Режим доступу: <http://www.portal-credo.ru/site/>

⁹ Дяків Т. Життя без Москви / Т. Дяків // Вірую. 2002. Ч.1. С. 6.

¹⁰ Джерела не подають кількісного складу.

¹¹ У літературі з цього приводу є різночитання і подаються дві дати: 1646 р. і 1649 р.

¹² Konecnэ S. Pravoslбvna cirkev na Slovensku po druhej svetovej vojne. – S. 328.

¹³ Детальний аналіз навчального процесу у Пряшівському богословському факультеті у перших його роках подав Є.Карманов. Див. поклик 2.

¹⁴ Журнал Московской Патриархии. – 1951. – № 12. – С. 3.

¹⁵ Журнал Московской Патриархии. – 1952. – № 1. – С. 8–9.

¹⁶ Vopatrnэ G. Pravoslavnb snrkev v Ieskoslovensku v letech 1945–1951. – S. 95.

¹⁷ Залишившись без храмів, архієпископ Савватій продовжував жити у Празі, маючи незначне число прихильників. Помер у листопаді 1959 р, похований на Ольшанському цвинтарі.

¹⁸ Протопрєсвітер – священничий сан, аналог протоієрею. В УПЦ є почесним титулом (вищим званням для особи білого духівництва) і присвоюється в поодиноких випадках священникам як нагорода за особливі заслуги і не є окремим ступенем священства.

¹⁹ Мішович Я. Релігія і Церква в Чеській Республіці / Я. Мішович // Людина і світ. – 1999. – №9. – С.10–20.

²⁰ Moravcikova M. Cirkevnb politika na Slovensku po roku 1989 / M. Moravcikova // Felekezetek, egyhбzpolitika, identitбs. – Budapest, 2007. – S.378.

²¹ Зозуляк Я. Православная Церковь в Словакии [Электронный ресурс] // Ступени. – 2002. №2. – [Цит. 2010, 30 листопада]. – Режим доступу: http://minds.by/stupeny/nomera/7/st7_18.html;

²² Цит. за: Митрополит Христофор. Православный мир. [Электронный ресурс]. Москва, 2007. – [Цит. 2010, 30 листопада]. – Режим доступу: <http://www.pccs.ru/node/1>

²³ Томос – указ предстоятеля помісної православної церкви по деякому важливому питанню церковного устрою. Зокрема, шляхом видання Томоса надається автономія в управлінні або автокефалія. У Томосі використовується більш урочистий і повний підпис, ніж в інших патріарших документах.

²⁴ Patriarchъ a synodъlnъ tomos o ро•ehnbnъ autokefality svatъ Pravoslavnъ cъrkvi v Iechъch a na Slovensku. [Електронний ресурс]. – [Цит. 2010, 30 листопада]. –Режим доступу: <http://orthodox.or.cz/tomos/tomos-kon2.htm>

²⁵ Там тй•.

²⁶ Гануш Н. Традиционные Церкви Чехии сдают свои позиции [Електронний ресурс] // НГ Религии. – [Цит. 2010, 30 листопада]. – Режим доступу: http://religion.ng.ru/society/2003-06-04/6_chehia.html#

²⁷ Гануш Н. Традиционные Церкви Чехии сдают свои позиции [Електронний ресурс] // НГ Религии. – [Цит. 2010, 30 листопада]. – Режим доступу: http://religion.ng.ru/society/2003-06-04/6_chehia.html#